

Обучение на пациента и неговите близки - специфични особености

Елица Тодорова, Мария Лефтерова, научен ръководител: Станислава Павлова, Виолета Станева
Категра „Логопедия и медицинска педагогика“, Факултет Обществено здравеопазване, МУ „Проф. Д-р Параскев Стоянов“ - Варна

Взаимодействието с пациента е базирано на гвуетинството „пациент-медицинска сестра“. Комуникативните умения на медицинската сестра в значителна степен се отразяват на ефективното общуване, което може да повлияе и процеса на възприемане на здравната информация.

Обучението на пациента е значима част от дейността на медицинската сестра. При предоставянето на здравна информация е необходимо да се премахнат барьерите, повлияващи ефективната комуникация. Информацията трябва да е съобразена с психическото и физическото състояние на пациента, способностите му за възприемане и нивото на неговата компетентност.

За да може медицинската сестра да осъществи качествено обучение на пациента и неговите близки е необходимо на първо място те са да отворени към възприемане на нова информация, да имат готовност да се обучават и да осъзнават нуждата от придобиване на нови знания и умения за подобряване и поддържане на здравословното си състояние.

Ключова роля за осъществяване на гвустранния процес обучение имат качествените особености на медицинската сестра като емпатия, търпение, разбиране, осигуряване на индивидуален подход на обучение към всеки обучаван.

Ключови думи: *медицинска сестра, пациент, взаимодействие, обучение, здравна информация*

Abstract: Communication is an activity carried out in the process of interaction between the nurse and the patient. Communication effectiveness depends on overcoming potential problems. Communication and building interpersonal relationships are two interrelated processes, developing in the overall process of interaction between the participating entities and mutually influencing each other. In the process of communication, the training of the patient and/or his relatives is realized. Providing health information is a significant part of the nurse's job. Health education aims at providing new knowledge and skills that will improve the patient's condition and his effective participation in the healing process. The provision of health information is carried out in groups or individually, according to the patient's condition, readiness and need for training. During the hospitalization period, a significant part of the health information is provided by the nurse during the manipulations. Its effectiveness largely depends on the nurse's communication skills. Professional-personal qualities, such as empathy, patience, understanding, etc. are significant in providing an individualized approach to patient education.

Key words: *health education, communication, nurse, patient*

Въведение:

С развитието на обществото, нараства нуждата от ефективно информиране на пациентите и техните близки за подпомагане на лечебно-оздравителния процес и поддържане на определени знания относно собственото здраве и отговорността за него. Професионалните компетенции на медицинската сестра постоянно се надграждат и развиват, знанията и уменията ѝ позволяват да бъдат удовлетворени нуждите на пациента, неговите близки и на обществото като цяло. Световната здравна организация (СЗО) насочва здравната политика към опазване и укрепване на здравето на отделния индивид и обществото като цяло. СЗО налага ново понятие за здравето и го дефинира, като “състояние на пълно социално, физическо и психическо благополучие, а не просто отсъствие на болест или недъг”. За

осъществяването на тази стратегия се очертава нова мисия на съвременната медицинска сестра към обществото, която се състои в оказване на помощ на отделните личности, семейства и групи. За да достигнат своят пълен потенциал се налагат нови функции на медицинската сестра. Във функциите на медицинската сестра са включени нови отговорности свързани с обучението на пациентите и техните близки. Обучението на пациенти и техните близки е сложен и целенасочен процес на формиране на нови знания, умения и навици, чрез взаимодействие между медицинската сестра и пациента. За провеждане на качествено здравно обучение от медицинската сестра са необходими определени качества и умения, които трябва тя да притежава. В основата на този процес стои комуникацията, защото всеки един процес от сестринството може да се анализира като комуникативен. Тя е съществен елемент от работата на медицинската сестра. Сестринството е базирано не само на прецизното изпълнение на медицинските процедури и манипулации, но и на ежемоментно общуване и взаимодействие с пациента. Ефективността на общуването може да се повлиява от много условия. Тези условия могат да бъдат свързани с различни признаци - пол, възраст, темперамент, култура, религия и др. Опознаването на пациента и спечелване на доверието му е ключов момент от дейностите на медицинската сестра и предпоставка да се преодолеят барьерите при общуването и увеличи ефективността му, което има принос към подпомагане на лечебно-оздравителния процес. Задача на медицинската сестра е да усвои изкуството на комуникацията. В голяма степен успехът зависи от наличието на професионално-личностни качества у медицинската сестра като емпатия, търпение, разбиране и др. Качеството на обучението зависи освен от добрата подготовка и владението на добри техники за комуникация от медицинската сестра и от поведението на субекта на обучение - пациента. Поведението на пациента по време на хоспитализация се определя от две основни емоции - страх и срам. Всяко заболяване, нарушение на нормалната жизнена дейност, начина на живот и незнанието поражат страх, който се дължи на очакване на болка, промяна в качеството на живот и невъзможен контрол на ситуацията. Според някои автори реакцията на личността спрямо нарушенията в жизнената дейност се разграничават няколко вида поведения: уравновесено, адаптивно, затварящи се в себе си, отричащи болестта, пасивно-агресивно поведение и такива търсещи "вторична печалба" от болестта. Психологичните реакции на болния са различни, затова медицинската сестра трябва да познава личностните качества на пациента при подбор на най-добрия индивидуален подход за предоставяне на здравна информация и обучение. За постигането на тези качества обучението на медицинските сестри в България се провежда по Единни държавни изисквания. Учебните програми са обновени съобразно новите функции на медицинската сестра и са създадени благоприятни условия за продължаващо обучение за награждане на знанията и уменията.

Цел: Да се проучи и анализира ефективната комуникация между медицинската сестра и пациента по време на лечебно–диагностичния процес.

Метод на изследване:

Направен е теоретичен анализ и е използван документален метод за да се проучи и анализира ефективната комуникация като важен компонент и умение от дейността на медицинската сестра при здравното обучение на пациентите и техните близки.

Резултати и обсъждане:

В основата на здравното обучение на пациентите и техните близки осъществявано от специалистите по здравни грижи е придобиването на умения за ефективно общуване. Модерното сестринство включва не само добре изпълнена манипулация, провеждане на подготовка за изследване, треване на болните и провеждане на хигиенни и специализирани грижи, но и лична грижа за човека.

Направен е анализ на литературни източници свързани с подготовката на медицинските сестри и необходимостта за провеждане на здравно обучение на пациенти и техните близки. По-голямата част от авторите установяват, че голям процент от медицинските сестри практикуващи в България провеждат обучение на пациентите в ежедневната си работа. Доказва се факта, че въвеждането на Единни стандарти за обучение на медицинските сестри и включването на педагогическите учебни дисциплини в учебните програми подготвя специалистите по здравни грижи за провеждане на качествено здравно обучение. Постъпването на пациент в отделение води до повишено психическо напрежение и страх породен от различни условия като диагнозата, прогнозата, лечението и промененият начин на живот. От важно значение при постъпване в болнично заведение на болният да се осигури първична информация за предстоящите събития. Първият разговор с пациента в отделението може да се приеме като първи етап за предоставяне на здравна информация. Според направени проучвания сред пациенти най-голям страх изпитват при първоначално постъпване за лечение, до пристигането на медицински специалист и предоставяне на първоначална информация. Пациентите съобщават еднородно, че до 30 минути те биват посетени на първо място от лекар и малко по-рядко от медицинска сестра. При анализирането на условията за предаването на качествена здравна информация на пациентите, авторите посочват, че в основата на доброто здравно обучение стои процеса комуникация. Придобиването на умения за професионално общуване, както и професионално- личностните качества са важни в работата на всяка медицинската сестра. При направено запитване сред пациенти ползата от общуването с медицинската сестра се доказва почти еднородно. Проявата на професионално-личностни качества свързани с хуманната мисия не може да се отбележи като категорично. Изтъкнатите затова причини сред сестрите са разнообразни, а авторите в повечето случаи отбелязват- липса на време, поради много пациенти и допълнителни задължения, както и работа в намален състав. От своя страна пациентите най-често посочват, че

трудностите в общуването с медицинската сестра са недостатъчен брой медицински сестри, непознати термини, които те използва за предоставяне на информация и прекалено кратката им хоспитализация. В повечето литературни източници се среща тезата, че времето, което отделят специалистите по здравни грижи е недостатъчно, но оценяват високо професионалните им компетенции.

По време на хоспитализацията медицинската сестра провежда обучение на пациентите относно болестта, диетичния и двигателния режим, както и за грижите в дома. Тези знания и умения са важен елемент за осигуряване на активно сътрудничество от страна на пациента и подпомагане на лечебно-оздравителния период. Според С. Тончева, за да бъде ефективно едно обучение медицинската сестра трябва да спазва определени правила: продължителността да бъде съобразена със състоянието и нивото на пациента, да се подбере формата (групова или индивидуална) според състоянието и вида на обучението, сестрата да поднася премерено количество информация, винаги да се поддържа обратна връзка с цел проверка на усвоените нови знания и да се постига партньорство и доверие [13].

Опознаването на пациента осъществено с процеса на комуникация сестра-пациент и с прилагане на професионално-личностните качества всяка медицинска сестра трябва да изгражда личностно-индивидуален подход към болния. Ежемоментното подаване на информация винаги влияе положително на лечебно-оздравителния процес и повишаването на удовлетвореността на пациента.

Изводи:

С направеният теоритичен анализ, чрез използването на литературни източници можем да изведем следните изводи за ефективната комуникация като важен елемент от здравното обучение на пациентите и техните близки.

1. За предоставяне на качествено и ефективно обучение в програмата за обучение на медицински сестри, трябва да присъстват педагогически дисциплини.
2. Здравното обучение на пациентите е част от лечебно-оздравителния процес.
3. Източник на информация за пациента е всеки член на медицинския екип съобразно компетенциите си.
4. Най-съществената причина за страха на пациента е липсата на знания.
5. Ефективната комуникация води до качествени резултати от обучението на пациентите и близките им.
6. Ефективната комуникация с медицинска сестра повишава знанията и доверието на пациентите.

Ефективната комуникация и качествено здравно обучение на пациентите оказват положителен ефект върху лечебно-оздравителния процес. Медицинската сестра подпомага пациентите и техните близки да придобият нови знания и умения за собственото здраве и им предоставя възможност за вземане на информирано решение за здравословен начин на живот.

Източници:

1. Грудева, М., С. Павлова. Теория на обучение на студенти от професионално направене "здравни грижи", "Медицински университет- Варна", 2018
2. Ангелова, Г., Д. Кръстева., Хр. Повлова., Роля на медицинската сестра в профилактиката и обучението на пациенти с гастроезофагиална рефлуксна болест., Варненски медицински форум., 2013, том 2, прил. 3., 69-74
3. Вълков, В., С. Павлова, А. Петева. Екипен подход при предоставяне на здравна информация на пациенти в периода на хоспитализация., "Известия на съюза на учените", 2014, том 27. 52-56
4. Георгиева, Д., К. Захариева. Промяна в нагласите и моделите на комуникация между медицинска сестра и пациент., Научни трудове на Русенския университет., 2011 . том 50, 141-145
5. Гроздева, Д., К. Егурузе., М. Нанкова., Общуването с пациенти в хирургични звена- възможност за придобиване на професионални умения от бъдещите медицински сестри., Медицински университет- Варна, 282-288
6. Димитрова, В., С. Павлова., Връзка и взаимодействие между пренаталното обучение на родилките и страха от раждането., сп "Здравни грижи", 2011, бр. 4., 12-16
7. Драганова, Т., К. Панайотов. Необходимост от обучение на семействата на болни с паркинсон в алтернативни и допълващи се методи на лечение., " Национална научно-практическа конференция с международно участие" - Тракийски университет., 2020, 152-158
8. Желева, Е. Роля и място на методиката на обучение по здравни грижи за формирането на професионални компетенции у бъдещите здравни специалисти., Научни трудове на Русенския университет., 2012 . том 51., 143-146
9. Павлова, С., Анализ на възникващите отношения между медицинската сестра и пациента в периода на хоспитализацията., сп. "Управление и образование", 2013, кн. 5, том 9., 98-102
10. Павлова, С., Броят на хоспитализациите- фактор, повлияващ ня удовлетвореността на пациента., сп. "Социална медицина", 2013, бр. 1., 20-23
11. Павлова, С. Значение на разговора в сестринската практика., сп. "Здравни грижи", 2012. бр. 1, 16-20
12. Павлова, С., Условия повлияващи терапевтичното общуване в сестринската практика., сп. "Управление и образование", 2013, кн.5, том 9., 92-97
13. Тончева, С., Акценти в здравните грижи., сп. "Социална медицина", 2018, бр. 3/4., 4-6
14. Тончева, С., Здравно обучение на пациентите- функция на медицинската сестра., сп. "Здравни грижи", 2010, бр. 1., 6-10
15. Европейска стратегия на СЗО за обучение на медицински сестри и акушерки- "Медицински сестри и акушерки за здраве"